

Василь Лизанчук
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, Львів
kafradioiteleb@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-6995-0360

УКРАЇНСЬКОЦЕНТРИЗМ І ПРАВДОЦЕНТРИЗМ ЯК ЄДИНОСУЩНА МІСІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

© Василь Лизанчук, 2025

У статті проаналізовано поняття українськоцентризму і правдоцентризму як єдиносущної місії журналістики. Розглянуто правду як головний чинник позитивного впливу ЗМК на формування в українців національної свідомості й гідності, державницького мислення і переконання, національних і загальнолюдських морально-духовних цінностей, національної ідентичності. В історичному контексті осмислено трактування правди з позиції московської= російської шовіністично-імперської ідеології і політики та українських національно-гуманістичних інтересів і цінностей.

Зіставлено правду охлократів Івана Брюховецького та аристократів Івана Виговського, соціаліста Володимира Винниченка і націоналіста Дмитра Донцова. Донцов наголошував, що всі зусилля мають бути спрямовані «на утвердження національної Правди». Академіки І. К. Білодід і П. П. Толочко підтримували російсько-українську двомовність і активно виступали проти «мовно занепокоєних» І. Дзюби, А. Погрібного, О. Пономарева, С. Плачинди, П. Мовчана, В. Чорновола, діяльність яких ґрунтувалася на українськоцентричних і правдоцентричних засадах. Депутат Верховної Ради України М. Бужанський сповідує ідеологію зловорожого «руського міра», волає за надання російській мові в Україні статусу державної. За українську національну правдоцентричність як визначальний принцип утвердження української мови в кожній клітині суспільного і державного організму не лише цькують, а й вбивають. 19 липня 2024 р. зловісна рука чорною кулею навечно зупинила праведне серце Ірини Фаріон.

В інформаційному просторі тримає «зіткнення» двох правд про Голодомор-геноцид в Україні. Спущену з Москви занижену цифру 3,5 мільйона втрат українців у 1932–1933 рр. «обґрунтовував» у своїх публікаціях історик Станіслав Кульчицький і нині він разом з Людмилою Гриневич, Антоном Дробовичем, Ларисою Якубовою пропагують московську маніпулятивну концепцію про «всесоюзний голод», гнівно виступають проти Володимира Сергійчука, Олеси Стасюк та інших одностайців, які, спираючись на скрупульозні сучасні наукові дослідження та об'єктивні судові експертизи, правдиво стверджує, що у 1932–1933 рр. жахливою голодною смертю загинуло 10,5 млн українців, з них – 4 мільйони дітей. Для заперечення правди про наслідки Голодомору-геноциду в Україні використовують різні методи і форми, серед них – буквальну, інтерпретаційну та імплікативну, які розробив британський соціолог Стенлі Коен. Російські пропагандисти-маніпулятори всебічно застосовують впливову емоційну

форму для створення фейкових антиукраїнських наративів. Для цього спираються на досвід американських і європейських гонзожурналістів, матеріали яких насичені суб'єктивними емоціями, почуттями, переживаннями.

У статті зроблено висновок, що український журналіст, як громадянин України, свідомо особистість, покликаний принципово поєднувати професіоналізм, патріотизм, політичну далекоглядність на засадах правдоцентризму. Адже принцип довіри до журналістського слова і відеозображення є визначальним у створенні українськоцентричної життєдайної духовно-національної аури.

Ключові слова: правда, постправда, маніпуляція, журналістика, гонзожурналістика, правдоцентризм, українськоцентризм, емоційна маніпуляція.

Вступ. У сучасному інформаційно-гуманітарному просторі триває гостра інформаційно-психологічна війна, яка охопила не тільки Україну, інші європейські країни, а – й цілий світ. Однією з глобалізаційних причин її засилля є повномасштабна геноцидна, терористична, руйнівна війна Російської Федерації проти України. Під брехливими гаслами «спеціальної військової операції» проти нацистів, фашистів, мазепинців, петлюрівців і бандерівців, які, мовляв, захопили в Києві владу, московські загарбники будь-що прагнуть знищити самостійну державу Україна, а українців – як етнос, народ, націю. Цій зловорожій меті передувала цілеспрямована маніпулятивна пропаганда про «російську місію вселюдського порятунку».

Постановка проблеми. Особлива небезпечність російської зловісної інформаційно-психологічної агресії полягає в тому, що вона спирається на постмодернізм, посттоталітаризм, постколоніалізм, постгуманізм, які породили постправду і постестетику. Богослов, доктор Мирослав Татарин з Університету святого Єроніма (Канада) наголосив, що явище постправди відкрило інформаційне поле, на якому емоційно маніпулюють міфами. На такому інформаційно-психологічному полі населення вірить різним фейкам, себто вірить у неправду, представлену такими авторитетом як «правда» [18, с. 6].

Постправду, тобто «майстерно сконструйовану неправду» [15, с. 11] потужно використовують російські ідеологи, політики, засоби масової комунікації, змішуючи грішне з праведним. «Правдиве і фейкове отримують однаковий статус – незалежної позиції, громадської думки. Усе має однакову вагу, значущість» [13]. Україна – жертва кремлівської агресії урівнюється з насильником, руйнівником – Російською Федерацією. «Правда стає секонд-хендом» [13]. За умов домінуючого поширення російської фейкової інформації, спрямованої проти українських національно-громадянських, державотворчих, морально-духовних цінностей, життєдайної ідентичності й демократичних засад розвитку цивілізованих країн світу, у якій емоції переважають над раціональною оцінкою фактів, подій, явищ, надзвичайно зростає функціонально-гуманістична місія журналістської правдочесності. Тому «нам треба відновити етичний вимір, відновити чистоту правди і, якщо можна це слово тут вжити, чистоту брехні» [15, с. 13], – наголосив М. Маринovich.

Актуальність дослідження. Щоби в Україні повсюдно запанував дух правди, який живе у Шевченкових словах «в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля», то ідеологія, політика, діяльність ЗМК, соціальних мереж мають ґрунтуватися на українськоцентричних, націтворчих засадах в органічній єдності з правдоцентричністю. Правдоцентричність і українськоцентричність, як єдиносущна місія журналістики, одухотворено забезпечують фундаментальні передумови, щоби, кажучи словами Івана Франка, Україна газдою, не слугою перед світом стала. Безперечно, нові теоретико-практичні напрацювання в галузі журналістики неможливі без ґрунтового осмислення сутності спілкування з читачами, глядачами і слухачами на засадах морально-духовної доброчесності, візія якої черпає силу з колодязя національного, українськоцентричного духу.

Мета та завдання статті. Метою є з'ясувати і узагальнити особливості взаємозв'язку, взаємозалежності та взаємовпливу правдоцентричності і українськоцентричності як єдиносущної місії журналістики в сучасних умовах повномасштабної гібридної війни Російської Федерації проти України. *Завдання* полягає в тому, щоби на історичній платформі проаналізувати трактування і використання правди з позиції російської шовіністично-імперської мети і українських національно-гуманістичних інтересів та цінностей і таким способом окреслити комунікаційну категорію правди, яка має сприяти формуванню політичної гармонії життєдайних відносин і стосунків між людьми, народами, суспільствами, державами.

Методи дослідження. Методологічний комплекс нашого дослідження ґрунтується на загальнонаукових принципах. У межах історичного принципу застосовували порівняльно-історичний метод – сукупність пізнавальних засобів, що забезпечило справедливе порівняння двох правд – української і російської, – антагонізм яких загострився під час нинішньої 28-ї російсько-української війни.

Принцип системності зумовив вивчення складних процесів розвитку української мови, культури, духовності, збереження національної ідентичності в умовах московської=російської держави, комуністичної «імперії зла» – Радянського Союзу.

Інформаційний метод забезпечив виявлення морально-психологічних, генетичних якостей москвитів (росіян), які не є слов'янами, сприяв розкриттю природи їхньої агресивності, загарбницьких потуг щодо України та інших європейських країн.

Аналітично-логічний метод дав можливість зіставити особливості російської маніпулятивної та української просвітницької пропаганди, окреслити сутнісні (абсолютні) ознаки і функціональні властивості правди.

З допомогою порівняльно-концептуального методу зіставили підступну постправду російських ЗМК і соціальних мереж, у повідомленнях яких домінують емоційно створені міфи-фейки, із матеріалами українських ЗМК і соціальних мереж, зміст яких ґрунтується на правдивих фактах, подіях, явищах.

Для всебічного розкриття теми також скористалися методами вивчення документів, спостереження, узагальнення і опису.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У «Словнику української мови» і «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначено, що правда те, що відповідає дійсності; істина. Певна сукупність достовірних відомостей про що-небудь. Дійсний стан речей.

Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка Андрій Баумейстер слушно зазначив, що слово «правда» пов'язане переважно з моральною і соціально-правовою сферами. У давньоукраїнській державі Русь «правда» була відповідником латинського *Lex* («закон»). Національна пам'ятка «Руська правда» Ярослава Мудрого – це збірка правових норм (законів) давнього руського=українського звичаєвого права, аналогічного правовим кодексам германських народів (*Leges barbarorum*) [3].

Володимир Мономах у «Поученні» (назву твору також пишуть «Повчання», «Повчання Володимира Мономаха своїм дітям», «Повчання дітям» та ін.) закликав: «Не наслідуй лиходіїв; без лукавства розмовляти, багато розуміти; не лютувати словом, не хулити розмовою; діяти благочестиво, гнів подавляти; помисел чистий мати, спонукаючи себе на добрі діла Господа ради...» [16, с. 18–19]. Володимир Мономах звертав увагу на основні риси характеру людини-християнина: правдивість, чесність, працьовитість, любов до ближнього.

Дослідниця Л. О. Кострюкова з Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара наголосила, що специфічною особливістю правди є виразне світоглядне ядро, яке фокусує у собі весь її аксіологічний та етичний потенціал. Важливість цієї думки в контексті місії журналістики полягає в тому, що «правда – це не тільки достовірна інформація про що-небудь.

Вона володіє властивістю соціальної організації досвіду як судження і вираження істинних цінностей... Правда передбачає не тільки знання про феномен цього світу, а вбирає в себе емоційно-чуттєве переживання стосовно потреб, інтересів, ідеалів, поглядів і мети» [14, с. 109–110].

Кандидат наук із соціальних комунікацій Олег Джолос, розглядаючи правду як головний засіб впливу на формування в українців національно-громадянських, світоглядно-патріотичних переконань і морально-духовних цінностей, підкреслив, що «правда не має залежати від інструментів, за допомогою яких журналіст створює контент. Бо журналістика – це про правду» [10]. Однак в інформаційно-гуманітарному просторі невгає антиукраїнська маніпулятивна пропаганда «руського міра» з використанням таких понять, як «правда» та «істина». Водночас кремлівські ідеологи і політики, засоби масової комунікації різноманітними способами і методами намагаються перед світом відбілити новітню тоталітарну ідеологію – рашизм, який увібрав у себе шовінізм, нацизм, фашизм, комунізм і расизм.

Гібридна війна Російської Федерації проти України загострила комплексну проблему правди в журналістиці, яка мотивує поглиблено з'ясовувати природу сутнісних ознак, сенсів, функціональних особливостей правди. У цьому контексті особливу увагу привертаємо до актуального, ґрунтового дисертаційного дослідження «Правда як соціальнокомунікаційна категорія журналістики» С. І. Петренко. Докторка філософії Світлана Петренко визначила і схарактеризувала базові соціальнокомунікаційні функції правди, обґрунтувала принцип правдоцентричності в системі цінностей особистості журналіста. «Правдоцентричність і егоцентричність є діаметрально протилежними і взаємовиключними. Егоцентричність породжує і стверджує «свою правду». Правдоцентричність як принцип забезпечує реалізацію природних властивостей-функцій правди та соціальної місії журналістики» [17, с. 6]. Отже, питання правдоцентричності безпосередньо пов'язане з морально-духовними, національно-громадянськими, професійними цінностями особистості журналіста й правдою як визначальною цінністю, життєдайністю якої ґрунтується на фундаментальних засадах українськоцентричності.

Виклад основного матеріалу. Досить часто стосовно оцінки певних обставин, ситуацій можна почути: «У кожного своя Правда, а Істина завжди одна». Тому, мовляв, немає підстав дошукуватися якоїсь особливої правди. Насправді, йдеться не про відсутність правди, а про різне ставлення, трактування людьми сутності тих самих фактів, подій і явищ, яке ґрунтується на сукупності знань, світоглядній позиції, що обумовлює можливість відрізнити правду від брехні, «світло від темряви» (А. Шептицький), наблизитися до Істини.

«Істина існує незалежно від того, хто і що про неї думає. Істина не належить жодній людині, бо вона не суб'єктивна. Вона просто є. Вона поза часом. Істина божественна. Істина і Бог – слова синоніми» [19]. Адже «споконвіку було Слово, і Слово було у Бога, і Слово було Бог» [5, с. 1188]. У Слові присутній Дух Святий, який є життєтворчою енергією. Шлях до духовного оновлення людини пролягає крізь правдиве Слово. Тарас Шевченко вірив, що його Слово – «велике» і «святе», «тихе, добре, кротке» Слово, яке даровано йому Богом, відкриє істину незрячим і глухим для духовно-морального просвітлення, українського національного самоусвідомлення.

Однак й нині опечалює те, що, «за визначенням Карла Густава Юнга, дух не позбувся демонізму, а людство, розвиваючи науку і технологію, наближає себе до небезпеки одержимості, – наголошує академік Микола Жулинський. – Архетип духа і досі продовжує служити і добру, і злу, адже сучасна людина не відмовляється від співпраці із духом п'їтьми, що й засвідчує терористичне свавілля путінської Росії, в якій тотально зруйновано моральну автономію людини» [11]. Духом тьми і брехні, свавілля і деспотизму глибоко заражена вся історія існування Московії=Росії.

Нині надзвичайно важливо розкривати українській, російській, європейській та світовій людності джерела, коріння інформаційно-психологічної і військової агресії Російської Федерації проти України. Видатний французький історик Ален Безансон у книжці «Свята Русь» (переклад

українською мовою Тараса Марусика) процитував свого земляка Мішле: «Росіянин – це брехня. Брехня – у громаді, фальшивий громаді. Брехня – в поміщику, священику і цареві [...] брехлива з брехливих, найвища брехня, яка увінчує всі брехні» [4, с. 87].

Реанімувати імперію зла прагне Путін і його чорнокровна рать, застосовуючи ленінсько-сталінські та гітлерівські методи. Під правдивими месіанськими гаслами і нині в Російській Федерації верховодять зловісність, підступність, жорстокість, спотвореність, здійснюється імперська загарбницька політика.

Сотні років жорстокого панування Московії=Росії в Україні призвели до появи так званих татарських людей. Саме ці люди, як писав філософ Олег Гринів, «перший і досі не спокутуваний наш гріх. Від них пішли усі відщепенці. Велика нація розкололася, а сусіди не забарилися використати наші чвари. Тільки Провидіння Боже врятувало нас од вічного поділу...» [8]. На жаль, в інформаційному просторі конфлікт між двома правдами (нав'язаною московською імперською «правдою», яку потужно пропагують нині), і природною, справжньою українською національною правдою, триває, загострюється, бо йдеться про долю України, мову, культуру, національну ідентичність, свободу гуманістичної життєдіяльності.

Для ґрунтовнішого осмислення сутності нинішньої боротьби між правдами, потрібно брати до уваги історичні факти, події, явища. Приміром, чия правда життєдайніша для України: правда охлократа Івана Брюховецького, який перший з українських гетьманів пішов на поклін до московського царя і, як описував Михайло Грушевський, «подав цареві прошеніє від себе і старшини, щоб цар перейняв на себе управу на Україні, збирав на себе всякі доходи, а для того вислав своїх воевод на Україну і військо, а також щоб митрополита українцям прислано з Москви», та ще й для себе просив пожалувати йому двір у Москві, чин боярський, а також оженити його «на московской девке» [9, с. 341–342], – а чи правда аристократа Івана Виговського, українського патріота, який, опираючись на козацьку старшину, закладав передумови для утвердження незалежної Української держави, а 8 липня 1659 р. у Конотопській битві здобув блискучу перемогу над московською армією. Водночас Михайло Грушевський роздумував: чи була на користь Україні лицарська правда кошового Івана Сірка, який саме тоді, після переконливої Конотопської перемоги над одвічними ворогами-московитами, коли гетьман Виговський разом з татарами розпочав виганяти московських воевод з українських міст, переповнений гріхом гордості й заздрости, Іван Сірко напав на Крим, змусивши татарів терміново покинути Виговського, що врешті-решт і спиною дальший похід козацького війська [9, с. 331].

Українська історія, на жаль, багата прикладами жорстокого протистояння між правдами. Степан Андрійшин назвав дві найсуперечливіші правди: «правда соціаліста Володимира Винниченка і правда націоналіста Дмитра Донцова» [1, с. 205]. Увесь хід історії ХХ ст. переконливо засвідчує, якою непомірно дорогою ціною заплатив український народ за московське комуністичне правління. Абсолютно протилежним є вчення, в основу якого закладено головні національні цінності, покликані відродити й утвердити незалежну самостійну Українську державу. Дмитро Донцов наголошував, що «...всі зусилля Нації, всі духовні і соціальні сфери життя повинні бути спрямовані на досягнення політичної незалежності, на утвердження національної Правди... (Курсив наш.– В. Л.). Все, що відволікає від цього, повинно залізною волею нації відкидатися, знищуватися [2, с. 46].

Безперечно, тільки воля нації, яка сповідує національну правду, є запорукою розв'язання соціально-економічних, освітньо-культурних, політико-ідеологічних проблем розвитку української України. Однак академіки І. К. Білодід і П. П. Толочко, сповідуючи московську правду, були ревними прихильниками російсько-української двомовності, що насправді означало – російської одномовності в Україні, яка мала призвести до остаточного знищення української мови – стрижневого нерва національної ідентичності. Вони підтримували українофобів на кшталт мойсеєнкових, чародеевих, алексеевих, лузанів і виступали проти «мовно занепокоєних»

І. Дзюби, А. Погрібного, О. Пономарева, С. Плачинди, П. Мовчана, В. Чорновола, діяльність яких ґрунтувалася на українськоцентричній правді.

Найновіші соціологічні опитування і суспільна практика підтверджують, що престиж української мови і пісні зростає. Проте є досить велика кількість «какаяразніц», які ще не повернулись у лоно свого українськомовного роду. Їхнє зневажливе ставлення до української державної мови підживлюють такі «діячі», як депутат Верховної Ради України М. Бужанський. Він 14 квітня 2023 року безцеремонно, безпардонно верещав у радіоефірі «великим могучім», що «русский язык – это наш язык» і він, мовляв, має бути державним на рівні з українською мовою. Безперечно, для моксельців=москвитів=росіян російська мова – це їхня мова. Для русів=русинів=українців родовою, рідною мовою є українська. Цей же Бужанський влаштував скандал на муніципальному телеканалі «Київ». Спекулюючи поняттям «свобода слова», відмовився розмовляти українською мовою. Вчинки М. Бужанського свідчать, що він є слугою не українського народу. То чому журналісти запрошують до спілкування по радіо і телебаченню пропагандиста зловорожого «русского міра», сповідувача російської імперської, аморальної правди?!

Тим часом за українську національну правдоцентричність як визначальний принцип формування української свідомості та ідентичності, громадянського і державницького переконання, патріотів не лише цькують, а й вбивають. 19 липня 2024 р. чорна зловісна рука підступно і цілеспрямовано навечно зупинила праведне серце талановитої мовознавиці, доктора філологічних наук, професорки Національного університету «Львівська політехніка», політика, громадської діячки, депутата Верховної Ради України (2012–2014), публіцистки, блогерки, щедрої, мудрої, ніжної матері й бабусі Ірини Дмитрівни Фаріон. Десятки тисяч глядачів захоплено дивилися на парламентському телеканалі «Рада» культурологічну програму І. Фаріон «Велич особистості» (2013–2019), метою якої була правдива популяризація знакових постатей української історії, культури, політики. І. Д. Фаріон створила 160 передач. З метою висвітлення життя видатних українців заснувала і була автором телевізійного проєкту «Ген українців» (2019–2023) на Львівському телеканалі «НТА». Ірина Дмитрівна створила два авторські ютуб-канали (Ігуна Farion та Студія Фаріон), де вела проєкти «ПротиАнглiзм», «ПолітОгляд» та «Курси з культури української мови».

Професорка І. Д. Фаріон була безкомпромісною в оцінках і ставленні до українофобних київських «професорок» на кшталт зайцевих, кондратьєвих, більченкових чи завкафедрових шубіних з Одеської юракадемії (Миколаївський філіал), які публічно проголошували московську брехню, видаючи її за правду, називали Україну «онкохворою американською колонією», а українську державну мову «блювотною». Справедливу думку висловив академік Георгій Філіпчук: «Проте чомусь не в цих україножерних постаттях очільники та всілякі зверхники вбачали небезпеку, не проти них спрямована заслужена покара за антиконституційність і неправдивість, а чомусь запанікували від надуманих українськоцентричних «загроз» Ірини Фаріон, влаштовуючи їй судові екзекуції, моральні й фізичні репресії за правду»... Вона перебувала в тому «передньому» ряду, де лунав заклик не просто «геть від Москви!», а «Геть Москву!» з усіх сфер національного життя [19].

Аналіз матеріалів засобів масової комунікації свідчить, що гасло «Геть Москву!» з усіх сфер українського життя надзвичайно актуальне. Уже 10 років триває російсько-українська війна, з них більше трьох років – повномасштабна геноцидна, терористична, руйнівна війна проти України, а чимало українців і досі у полоні російської психічно отруйної маніпулятивної пропаганди, що призвело до гострого «зіткнення» в інформаційному просторі двох правд – російської та української – про Голодомор-геноцид в Україні. На боці великої московської брехні Станіслав Кульчицький, Антон Дробович, Людмила Гриневич, Лариса Якубова, які дотримуються московської маніпулятивної концепції про так званий всесоюзний голод. Спущену з Москви цифру 3,5 мільйона втрат українців у 1932–1933 роках «обґрунтовував» у своїх публікаціях історик Станіслав Кульчицький і нині він рвійно захищає ці неправдиві, значно зменшені дані. Українську національну

правду про Голодомор-геноцид, який спричинив жахливі смерті 10,5 мільйона українців, з них 4 млн дітей, захищають Володимир Сергійчук, Олеся Стасюк та їхні однодумці, позиція яких ґрунтується на скрупульозних сучасних наукових дослідженнях та правдивих судових експертизах.

П'ятнадцять українських неурядових організацій у «Зверненні до українців світу, урядів України та Канади» наголосили, що «українське суспільство глибоко занепокоєне діяльністю створеного 2013 р. на кошти канадського бізнесмена Джеймса К. Темертея Центру «Студії Голодомору» (HREC), під керівництвом Людмили Гриневич, який під прикриттям нібито досліджень Голодомору займається розмиванням історичної правди про московсько-комуністичний злочин-геноцид українців, дискредитує новітні наукові дослідження Голодомору-геноциду» [12].

Безперечно, тільки правдивим, одухотвореним, високим українським Словом і відеозображенням можна відроджувати, розвивати національну пам'ять, українську мову і культуру, національну свідомість і гідність, ідентичність та незламність духу у боротьбі з російськими завойовниками-нищителями за свободу України, утверджувати демократичні цінності. Однак інформаційний простір переповнюють фейкові, брехливі наративи, які російські маніпулятори спрямовують не тільки на українців, а й на громадян близьких і далеких зарубіжних країн. Вони використовують найрізноманітніші методи впливу на духовно-психічний стан людини.

Російські пропагандисти-маніпулятори всебічно застосовують впливову емоційну форму для створення фейкових антиукраїнських наративів. Для цього користуються досвідом американських і європейських гонзожурналістів, матеріали яких насичені особистісними емоціями, почуттями, переживаннями. Якщо «читач чи глядач спостерігає за детальним і емоційним, радше гостро суб'єктивним розвитком подій, він ототожнює себе із журналістом, починає йому симпатизувати, співчувати і щиро вболівати за вирішення тієї чи іншої проблеми, про яку мовиться» [6, с. 63].

Яскравим прикладом емоційної зарядженості є розширена оповідь російського маніпулятора про те, що вихователька дитячого садка «Сонечко» у Вінниці брутально вимивала милом рот хлопчика, бо він, мовляв, говорив по-російськи. Цей надзвичайно емоційний, але стовідсотково брехливий матеріал ґрунтовно розвінчали у програмі «Стоп-фейк» (Українське радіо, 12 серпня 2024 р.) українські журналісти Наталя Соколенко і Сергій Стуканов. Вони також під рубрикою «Фейк-контроль» професійно викрили облудність емоційно створеного російським постправдистом матеріалу про те, що, нібито, Світлана Чернишова з Дніпра у своїх блогах навчає дітей військової термінології і таким способом психологічно готує їх бути готовими вмирати за бандерівців. Лицемерство новітнього Гітлера-Сталіна – рашиста Путіна та його очманілих поплічників безмежне.

Нині Доля і Воля українців, самостійність Української Держави вирішується на полі бою найдостойнішими синами і доньками України. «Але війна проти Московії=Росії повинна вестися скрізь». Цю дуже важливу пропозицію академіка Георгія Філіпчука доповнюю: тотальну війну проти московитів=росіян – одвічних загарбників – треба вести всіма доступними методами і способами, органічною складовою частиною яких може бути стиль гонзожурналістів – правдива, гостра, дошкульна, емоційна інформація про новітніх російських варварів. Дослідниця гонзожурналістики Роксоляна Білоус справедливо зазначає, що, наприклад, «Яніна Соколова вміло оперує фактами, сатирою, гумором, іронією, метафорами; дотепно, а головне – аргументовано спростовує фейки, маніпуляції та російську ворожу дезінформацію» [7, с. 73–74].

На жаль, дещо парадоксальними є «Пропозиції до критеріїв віднесення інформації до такої, що розпалює ненависть, ворожнечу, жорстокість до окремих осіб чи груп осіб» Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, опубліковані 14 травня 2014 р. Згодом Нацрада видалила з сайту свої «Пропозиції...» не використовувати у ЗМК слова «орки», «русня», «чмоні» та інші, мовляв, некоректні вислови про військових Російської Федерації, щоби «зберегти людську гідність». У «Пропозиціях...» зазначено, що ненормативна лексика та образи на адресу окупантів у медіа «мають на меті демонізувати противника». Нацрада вважає, що агресивна лексика може «сприяти ескалації війни». Журналісти повинні уникати агресивних та неетичних висловлювань

стосовно збройних сил Російської Федерації, представників окупаційної військової та/або політичної адміністрації (окупаційної влади), що «може призвести до загострення військових дій та створення додаткових напруг у суспільстві». Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення рекомендує «дотримуватися об'єктивності до всіх ворогуючих сторін».

На нашу думку, у «Пропозиціях...» Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення не взято до уваги особливостей безпрецедентної повномасштабної гібридної війни Російської Федерації проти України, які спонукають по-новому осмислювати морально-психологічні, професійно-етичні, політико-ідеологічні засади принципів і стандартів журналістської творчості. Стосовно дотримання принципів, функцій і стандартів функціонування ЗМК в Україні дуже важливо враховувати незвичайну історію України, яку впродовж століть колонізували, зросійщували, полонізували, мадяризували, румунізували і навіть чехізували; формували в українців свідомість бездержавності, меншовартості, ущербності, малоросійства, рабської покорі.

У сучасних умовах повномасштабної російсько-української війни конституційний обов'язок кожного громадянина стати на захист Батьківщини. З огляду на те, що український журналіст є громадянином України, то він, як особистість, покликаний принципово поєднувати професіоналізм, патріотизм, політичну далекоглядність на засадах українського правдоцентризму. Адже принцип довіри до журналістського слова і відеозображення є визначальним у створенні українсько-центричного життєдайного духовно-національного середовища.

У сучасних умовах концептуально об'єднувальним принципом функцій, стандартів журналістської творчості є *«український націоцентризм»*, який визначає вибір оптимальних варіантів висвітлення української національно-визвольної боротьби з московськими загарбниками-нищителями та розв'язання проблем мирного національного державотворення. Отже, українські ЗМК покликані називати українських героїв – героями, подвиг захисників України – подвигом, російську агресію – агресією, російську брехню – брехнею, російських вбивць – вбивцями, російських гвалтівників – гвалтівниками, російських грабіжників – грабіжниками, московський злочин – злочином, сепаратистських зрадників – зрадниками, українських колаборантів – колаборантами... Такий професійний підхід забезпечується високим рівнем правдивих історичних, філософських, політологічних, мовно-культурних, журналістських знань.

Висновки. Особливість нинішнього інформаційно-гуманітарного простору полягає в тому, що він є своєрідним інтелектуальним полем гострої, безкомпромісної комунікативної боротьби української одухотвореної правдоцентричності з російською маніпулятивно-отруйною пропагандою за українську автентичність, самотутність, національну ідентичність, морально-духовні, демократичні цінності, за Перемогу над одвічними московськими ворогами.

Кремлівські політико-ідеологічні маніпулятори безпрецедентно переповнюють європейський і світовий інформаційно-гуманітарний простір брехливими постулатами, що, мовляв українці і росіяни – один народ, у якого одні й ті самі мова, історія, церква, територія. Новітній «історик» Путін опублікував статтю «Про історичну єдність росіян і українців». У цьому наскрізь імперсько-брехливому опусі та під час прямих ліній з російським народом Путін зухвало розкриває агресивну суть ідеології гібридної війни Росії проти України і зовнішньої політики Кремля. Цей трактат за наративами подібний до «Майн камф» Гітлера.

Ідеологи «русского міра» заповзято нав'язують засобами масової комунікації, соціальними мережами постмодерні постулати, що, мовляв українська держава – це штучне утворення, це помилка історії, тому її треба виправити: повернути Україну в лоно російської імперії. Для цього, за світоглядною парадигмою постмодернізму, яку московські рашисти переплели зі сталінською – комуністичною і гітлерівською – нацистською ідеологією і політикою людинобвиства, «все годиться, все прийнятно». Кремль та п'ята колона в Україні розуміють, що головною складовою частиною ідеологічної боротьби та поневолення українського народу є знищення його правдивої історії, мови, освіти, культури, Церкви.

Антиукраїнські політики та ідеологи спрямовують свої агресивні зусилля на те, щоби не відбулася деокупація свідомості українців. Адже чимало з них не розрізняють понять «знати» і «розуміти». Вони будь-яку інформацію сприймають, тиражують її, хизуючись, що, мовляв, знаємо правду. Але в них немає глибокого розуміння сутності інформації на засадах україноцентризму. Це стосується також деяких політиків, службовців, депутатів, журналістів, які з брехливого голосу російських маніпуляторів пропагують нейтральність. Мовляв, мова, пісня, спорт, культура поза межами політики і війни, добра і зла.

Щоби журналісти служили суспільству правдою, у них має бути сформоване переконання моральної і соціальної відповідальності, вони мають мати глибокі правдиві знання про минуле, сучасне, що є передумовою правдивого прогнозування майбутнього розвитку України.

Сповідуючи правдоцентричність, для українських націоналістів національні ознаки інших народів і їхні святині: мова, культура, церква, традиції, звичаї, територія, ідентичність – є об'єктом поваги і пошанування, а для шовініста, фашиста, нациста, рашиста і расиста – це те, що потрібно загарбати, викорінити і замінити своїм імперським. Саме такою є мета повномасштабної війни Російської Федерації проти України. Український націоналізм породжує патріотів, героїв, подвижників, волонтерів, жертводавців, а російський шовінізм, нацизм, фашизм, рашизм і расизм виворює загарбників, убивць, мародерів, грабіжників, гвалтівників, холоїв, рабів.

Для медійників, як і для всіх українців, російська геноцидна, терористична, руйнівна війна – це визначальний момент історичної Істини. Історична Правда – головна ідентична зброя національно свідомого українського політика, депутата, службовця, журналіста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієшин С. (2010). *Коломия у міжвоєнний період 1919–1939. Суспільно-політичний та національно-визвольний рух у Галичині*. Коломия, 536 с.
2. Баган О. (1994). *Націоналізм і національний рух*. Дрогобич, 192 с.
3. Баумейстер А. (2017). *Етимологія* // CREDO. URL: <https://credo.pro/2014/09/122759>
4. Безансон Ален (2017). *Свята Русь*, пер. із франц. Тараса Марусика, ТОВ «Видавництво «КМО». Київ, 112 с.
5. *Біблія*. (2004). Євангеліє від Іоана. Київ, 1387 с.
6. Білоус Р. (2021). Гонзожурналістика в Україні, США та Росії, *Актуальні проблеми соціальних комунікацій у XXI столітті*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Рівне, 17 грудня 2021 року). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне: Видавничий дім «Гельветика». С. 62–65.
7. Білоус Р. О. (2021). Особливості гонзожурналістики в Україні, Соціальні комунікації: інструменти, технологія і практика : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 26–27 лютого 2021 р. Запоріжжя : Класичний приватний університет. С. 71–74.
8. Гринів О. (1996). Дві правди української історії, *Молодь України*, 24 вересня.
9. Грушевський М. (1990). *Ілюстрована історія України*. Київ, 524 с.
10. Джолос О. (2023). Про правду, пошук і журналістику. URL: <https://detector.media/infospace/article/217244/2023-09-25-pro-pravdu-poshuk-i-zhurnalistyku/>
11. Жулинський М. (2024). Духовне оновлення словом. *Слово Просвіти*, 11–17 липня.
12. Звернення до українців світу, урядів України та Канади (2024). *Слово Просвіти*, 15–21 лютого.
13. Карачинцев В. (2019). Постправа. *Слово Просвіти*, 20–26 червня.
14. Кострюкова Л. О. (2011). Истина и правда. Правда как мировоззренческий аналог истины, *Вісник Дніпропетровського університету. Серія Філософія*. Вип. 21(1). С. 106–110.
15. Маринович М. (2017). Криза постмодерної релятивності та етичний вимір. *Патріярхат*. Ч. 6, листопад–грудень. С. 11–13.
16. Мономах Володимир. (2001). *Поучення*. Львів, 37 с.
17. Петренко С. І. (2020). *Правда як соціальнокомунікаційна категорія журналістики*: дис. ... д-ра філософії: спец. 061 – журналістика. Київ, 382 с.

18. Татарин М. (2017). Спокуса класицизму: привабливість постправди. *Патріярхат*. Ч. 6, листопад–грудень. С. 3–7.
19. Філіпчук Г. (2024). Українка, якою варто гордитися. *Слово Просвіти*, 1–7 серпня.

REFERENCES

1. Andriishyn, S. (2010). *Kolomyia u mizhvoiennyi period 1919–1939. Suspilno-politychnyi ta natsionalno-vyzvolnyi rukh u Halychyni*. Kolomyia, 536 s.
2. Bahan, O. (1994). *Natsionalizm i natsionalnyi rukh*. Drohobych, 192 s.
3. Baumeister, A. (2017). *Etymolohiia* // CREDO. URL: <https://credo.pro/2014/09/122759>
4. Bezanson, Alen (2017). *Sviata Rus*, per. iz frants. Tarasa Marusyka, TOV «Vydavnytstvo "KMO"», Kyiv, 112 s.
5. *Bibliia*. (2004). Yevanheliie vid Ioana. Kyiv, 1387 s.
6. Bilous, R. (2021). Honzozhurnalistyka v Ukraini, Spoluchenykh Shtatakh Ameryky ta Rosii, *Aktualni problemy sotsialnykh komunikatsii u XXI stolitti: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Rivne, 17 hrudnia 2021 roku). Mizhnarodnyi ekonomiko-humanitarnyi universytet imeni akademika Stepana Demianchuka. Rivne: Vydavnychiy dim «Helvetyka», S. 62–65.
7. Bilous, R. O. (2021). Osoblyvosti honzozhurnalistyky v Ukraini, *Sotsialni komunikatsii: instrumenty, tekhnolohiia i praktyka: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, m. Zaporizhzhia, 26–27 liutoho 2021 r. Zaporizhzhia : Klasychnyi pryvatnyi universytet, S. 71–74.
8. Hryniv, O. (1996). Dvi pravdy ukrainskoi istorii, *Molod Ukrainy*, 24 veresnia.
9. Hrushevskiy, M. (1990). *Iliustrovana istoriia Ukrainy*. Kyiv, 524 c.
10. Dzholos, O. (2023). *Pro pravdu, poshuk i zhurnalistyku*. URL: <https://detector.media/infospace/article/217244/2023-09-25-pro-pravdu-poshuk-i-zhurnalistyku/>
11. Zhulynskiy, M. (2024). Dukhovne obnovlennia slovom. *Slovo Prosvity*, 11–17 lypnia.
12. Zvernennia do ukrainsiv svitu, uriadiv Ukrainy ta Kanady (2024). *Slovo Prosvity*, 15–21 liutoho.
13. Karachyntsev, V. (2019). Postpravda. *Slovo Prosvity*, 20–26 chervnia.
14. Kostriukova, L. O. (2011). Istyna y pravda. Pravda kak myrovozzrencheskyi analoh istyny. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii Filosofiia*. Vyp. 21(1). S. 106–110.
15. Marynovych, M. (2017). Kryza postmodernoi reliatyvnosti ta etychnyi vymir. *Patriiarkhat*, Ch. 6, lystopad–hruden. S. 11–13.
16. Monomakh, Volodymyr. (2001). *Pouchennia*, Lviv, 37 s.
17. Petrenko, S. I. (2020). *Pravda yak sotsialnokomunikatsiina katehoriia zhurnalistyky: dys. ... d-r filosofii: spets. 061 – zhurnalistyka*. Kyiv, 382 s.
18. Tataryn, M. (2017). Spokusa klasytsyzmu: pryvablyvist postpravdy. *Patriiarkhat*, Ch. 6, lystopad–hruden, S. 3–7.
19. Filipchuk, H. (2024). Ukrainka, yakoiu varto hordytysia. *Slovo Prosvity*, 1–7 serpnia.

Vasyl Lyzanchuk

UKRAINIAN CENTRISM AND TRUTH-CENTRISM AS A UNIFIED MISSION OF JOURNALISM

The article analyzes the concepts of Ukrainian centrism and truth-centrism as the unified mission of journalism. The article examines truth as the primary factor in the positive influence of the media on shaping national consciousness, dignity, state-oriented thinking, and convictions among Ukrainians, as well as national and universal moral and spiritual values. In a historical context, it reflects on the interpretation of truth from the perspective of Moscow-Russian chauvinistic-imperial ideology and politics, contrasted with Ukrainian national-humanistic interests and values.

The article contrasts the truth of the ochlocrat Ivan Briukhovetsky with that of the aristocrat Ivan Vyhovsky. The most controversial were the truths of the national-socialist Volodymyr Vynnychenko and the nationalist Dmytro Dontsov. Dontsov emphasized that all efforts should be directed towards «affirming the national Truth». Academics I. K. Bilodid and P. P. Tolochko supported Russian-Ukrainian bilingualism and actively opposed the «language-concerned» individuals such as I. Dziuba,

A. Pohrebny, O. Ponomariv, S. Plachynda, P. Movchan, and V. Chornovil, whose activities were based on Ukrainocentric and truth-centric principles. Member of the Verkhovna Rada of Ukraine, M. Buzhansky, adheres to the ideology of the hostile «Russian world», advocating for Russian to be granted the status of a state language in Ukraine. Those who support the national truth-centric principle of promoting the Ukrainian language in every aspect of society and the state are not only persecuted but even killed. On July 19, 2024, a sinister hand forever silenced the righteous heart of Iryna Farion with a deadly bullet.

In the information space, a «clash» between two truths about the Holodomor-genocide in Ukraine continues. The lowered figure of 3.5 million Ukrainian losses in 1932–1933, dictated from Moscow, was «justified» in publications by historian Stanislav Kulchytsky. Today, along with Lyudmyla Hrynevych, Anton Drobovych, and Larysa Yakubova, he promotes the Moscow-manipulated concept of the «All-Union famine», vehemently opposing Volodymyr Serhiychuk, Olesia Stasiuk, and other like-minded individuals. These scholars, based on meticulous modern scientific research and objective forensic examinations, truthfully assert that in 1932–1933, 10.5 million Ukrainians, including 4 million children, perished from horrific starvation. To deny the truth about the consequences of the Holodomor-genocide in Ukraine, various methods and forms are used, including literal, interpretative, and implicative approaches, developed by British sociologist Stanley Cohen. Russian propagandists and manipulators extensively employ emotional methods to create fake anti-Ukrainian narratives. For this purpose, they draw on the experience of American and European «gonzo journalists», whose materials are often filled with subjective emotions, feelings, and personal experiences.

The author concluded that a Ukrainian journalist, as a citizen and a conscious individual, is called to fundamentally combine professionalism, patriotism, and political foresight based on the principles of truth-centrism. After all, the principle of trust in journalistic words and visual representations is crucial in creating a Ukraine-centric, vital spiritual-national aura.

Keywords: truth, post-truth, manipulation, journalism, gonzo journalism, truth-centrism, Ukrainian centrism, emotional manipulation.